

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Лодина Павла Зіновійовича «Українсько-польське примирення у суспільно-політичній діяльності Богдана Осадчука», подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю

23.00.02 – політичні інститути та процеси

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Безперечно звернення автора дисертаційної роботи до питання українсько-польського примирення і саме до ролі у даному процесі Богдана Осадчука, який відіграв важливу роль у виробленні засад порозуміння між Україною та Польщею, оскільки його діяльність спрямовувалась на важливості досягнення згоди між двома країнами, яка б була засадничим компонентом стабільності добросусідських стосунків, виглядає безумовно вмотивовано та актуально.

У баченні Б. Осадчука система безпеки в регіоні Центрально-східної Європи ґрунтувалася на основі українсько-польського партнерства, а сама концепція системи безпеки ЦСЄ, на його думку, містила два основних компонента: здобуття незалежності народами регіону (акцент на українській); розвиток інтеграційних проєктів у регіоні. Складна геополітична ситуація та фактичний стан українсько-польських відносин у різні історичні періоди змушували Осадчука визначати пріоритети для можливого розв'язування актуальних питань, акцентуючи увагу на вагомих проблемах відповідно до вимог часу.

Б. Осадчук крізь призму своєї публіцистичної й громадської діяльності активно відстежував стосунки незалежної України з Польщею на різних рівнях, відзначаючи як позитивні, так і негативні аспекти. В плані закордонної політики швидкими темпами зміцнювалася співпраця з сусідами та важливими міжнародними гравцями в регіоні, налагоджувалися горизонтальні зв'язки з колишніми радянськими республіками. Вищим державним керівництвом розвиток відносин із Польщею визначався як один з пріоритетних напрямків зовнішньої дипломатичної діяльності.

Протягом своєї діяльності Осадчук тісно співпрацював з Єжи Гедройцем, засновником і головним редактором часопису «Культура», що виступав із концепцією «Не може бути вільної Польщі без вільної України».

Незважаючи на те, що Осадчук був етнічним українцем, він був удостоєний багатьох відзнак у Польщі. Остання з них – 2022 р., коли Європейський центр Солідарності у місті Гданську нагородив посмертно «Медаллю вдячності» журналіста і науковця з Коломиї Богдана Осадчука. Така церемонія – це щорічний захід у Гданську, де поляки відзначають іноземців, які підтримували Польщу у важкій боротьбі за свободу та демократію під час комуністичної диктатури; які досліджують та популяризують у світі історію антикомуністичної, демократичної опозиції в Польщі.

Говорячи про теперішній час, безумовно, Польща є стратегічним та надійним партнером України у протистоянні російській повномасштабній агресії, незважаючи на складні питання минулого. Цілий спектр питань, до яких звертався Б. Осадчук, та зрештою й Гедройць, стосовно співіснування та подолання стереотипів між обома державами знайшли своє продовження, зокрема, у серії міжнародних наукових семінарів «Україна – Польща: важкі питання», що відбувалися у Польщі та Україні почергово, і «Українсько-польських зустрічах» (цього року відбулася XVII), організованих Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника спільно з Студіями Східної Європи Варшавського університету.

Наукова новизна, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційне дослідження засвідчує науковий характер мислення Павла Лодина, демонструє його вміння зосереджуватися на основних проблемних аспектах предмета вивчення. У роботі чітко сформульовані об'єкт та предмет дослідження, хронологічні рамки та методи дослідження. Виходячи із сказаного, структура дисертаційної роботи достатньо вмотивована, розділи

роботи є добре опрацьованими. Загальна логіка викладу забезпечує необхідну стадійність для комплексного вивчення порушеної у дисертації наукової проблеми. Кількість завдань (С. 20-21) є цілком достатньою для досягнення автором мети. Розв'язання кожного поставленого завдання отримало науковий результат різного ступеня новизни, зокрема:

1. комплексно досліджено політичну думку й аспекти суспільно-політичної діяльності Б. Осадчука, щодо налагодження українсько-польського примирення, представлено системну модель його бачення зі структурними елементами (С. 22);
2. виокремлено напрями співробітництва Б. Осадчука з часописом «Культура» (С. 23);
3. вироблено рекомендації щодо покращення українсько-польських відносин, ґрунтуючись на суспільно-політичній діяльності Б. Осадчука (С.23).

Практичне значення дисертаційного не викликає сумнівів та заслуговує на увагу.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження і стан джерельної бази» значна увага зосереджена на аналізі сучасних теоретичних підходів та практик мирного процесу. На думку автора, таким каталізатором у їхньому формуванні була Друга світова війна та гонка озброєнь (С. 26-27), що сприяло розвитку наукової думки та спеціальних дисциплін у їх вивченні для подолання таких негативних наслідків. Також автором, у цьому розділі, звертається увага на категоріальний апарат дисертаційної роботи, де зокрема, визначаються поняття «примирення», «миробудівництво», «регіональна система безпеки» та інші. Аналіз стану досліджуваної проблеми є доволі об'ємним і, на наше переконання, достатнім для обґрунтування необхідності здійснення дослідження саме у тих аспектах, які визначені завданнями роботи. Про авторів, що показують активну участь Богдана Осадчука у українсько-польському примиренні йде мова на сторінках 59-65.

Другий розділ «Роль Богдана Осадчука в процесі українсько-польського примирення» детально розглядає систему поглядів та суспільно-політичної діяльність Б. Осадчука. Автором дисертаційного дослідження прослідковуються погляди дослідника на українсько-польські взаємини у різні історичні періоди та його проекти регіональної інтеграції. Аналізуються погляди Осадчука на вирішення проблеми українсько-польського кордону та його вплив на побудову нової системи регіональної безпеки. Дисертант справедливо виокремлює цілий ряд ознак, що на думку Богуміли Бердиховської, польської публіцистки, дослідниці спадщини Б. Осадчука та польсько-українських взаємин, були українською стратегією часопису «Культура». Важливого значення щодо зміни на взаємини між державами покладалися вже після розпаду СРСР, проголошення незалежності України, що давало змогу запровадити необхідні законодавчі механізми. Також у цьому розділі аналізується українсько-польське примирення через призму етнонаціональних меншин, як важливої складової у даному процесі. Дисертант, зокрема, аналізує погляд Б. Осадчука на ставлення Польської держави до української національної групи.

У третьому розділі «Вплив ідей Богдана Осадчука і середовища часопису «Культура» на сучасний стан українсько-польських відносин» визначається думка Б. Осадчука на сучасні українсько-польські взаємини, які на державному рівні визначилися стратегічним партнерством. Автором аналізується еволюція процесу стратегічного партнерства, в якому Осадчук проводив певну аналогію між «союзом» Юзефа Пілсудського та Симона Петлюри в 1920 р. з одного боку, та «Договором про добросусідство, дружні відносини і співробітництво» між Україною та Республікою Польща 1992 р. Важливого значення, за твердженням дисертанта, Осадчук надавав політичній складовій у питання українсько-польського примирення, адже подолання негативних стереотипів є важливим компонентом у контексті примирення (С. 141-143).

Зроблені дисертантом висновки і узагальнення є достовірними, ґрунтовними і аргументованими, та відповідають поставленим завданням (С. 177-182). Основні положення і висновки дисертації знайшли відбиття у 10 публікаціях: з яких 5 наукових праць розміщені у фахових виданнях України, 2 статті у зарубіжних виданнях, 3 публікації, що додатково відображають результати дослідження. Також присутні тези конференції (7), що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Список використаних джерел налічує 497 позицій (С. 183-230) та складається з україномовних, англomовних та польськомовних джерел та літератури.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи безперечні вагомі наукові й методологічні здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та побажання:

1. підрозділ 1.2, на думку опонента, дещо перенасичений понятійно-категоріальним апаратом, що прослідковується у попередньому підрозділі, де мова йде про теоретико-методологічні засади, натомість, сама джерельна база та її характеристика могла б бути розширена (С.58-65);
2. по тексту дисертації подекуди потребує уніфікація назв періодичних видань, оскільки вони зустрічаються і українською, і польською, і англійською мовами;
3. доцільним виглядає, з точки зору опонента, більше уваги приділити аналізу робіт Богуміли Бердиховської, знаної дослідниці спадщини Богдана Осадчука та українсько-польських стосунків, про яку мова йшла вище. У самому списку використаних джерел достатньо позицій з її іменем, як то україномовних, а також польськомовних, натомість їхня характеристика згадується зрідка на 58 та 61-й сторінках;
4. дискусійним виглядає залучення автором тлумачення щодо миротворчих операцій ООН (доповідь генерального секретаря ООН

Бутроса Бутроса-Галі, с. 41), «де були представлені пропозиції щодо вдосконалення миротворчої діяльності, розроблені в результаті аналізу здійснених силами ООН з 1945 р. миротворчих операцій». Миротворчі операції ООН в усіх компонентах не зовсім належать до контенту українсько-польського примирення;

5. можливо Павлу Лодину доцільно було б критично поставитися до твердження, про те, що «негативним явищем вважав Б. Осадчук залучення в дипломатичні служби старих кадрів, які характеризувалися безініціативністю, орієнтуванням на директиви згори, не здатних до продукування нових ідей і концепцій» (С. 143). Дипломатична служба потребує достатньої практики;
6. на думку опонента, у загальних висновках до дисертаційної роботи не потрібно знову ж таки подавати прізвища дослідників (С. 177-178), оскільки мова про них та їхні праці йшла попередньо у першому Розділі. Загальні висновки, відповідно до поставлених завдань дисертаційного дослідження, розпочинаються на сторінці 178.

Проте вищезазначене не принижує вагомий науково-теоретичний і практичний рівень дослідження, а навпаки, підштовхує автора до подальшої наукової роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Лодина Павла Зіновійовича «Українсько-польське примирення у суспільно-політичній діяльності Богдана Осадчука» є завершеною науковою працею. Дисертаційна робота містить наукову новизну та практична цінність. В дисертації відсутні порушення академічної доброчесності. Автореферат дисертації виконано згідно з вимогами. Він належним чином відображає основний зміст роботи. Автореферат розкриває основні положення представленого дослідження, відображає авторське бачення обраної наукової проблеми.

Структура та зміст дистанційної роботи належним розкриває тему наукового дослідження та відповідає заявленій спеціальності. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40, постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами (постанова КМУ № 656 від 19.08.2015 р.), а її автор – Лодин Павло Зіновійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин та
суспільних комунікацій
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
03.12.2024 р.

Віталій МАКАР

